Stanisława Kurek-Kokocińska, dr hab. prof. UŁ

Uniwersytet Łódzki

Katedra Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej

kokos@uni.lodz.pl

Panorama czytelnictwa młodzieży francuskiej w epoce cyfrowej

Panorama of youth readership in France in the digital age

Stanisława Kurek-Kokocińska – dr hab. nauk humanistycznych w zakresie bibliotekoznawstwa i informacji naukowo-technicznej, prof. Uniwersytetu Łódzkiego, pracownik naukowy w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Zajmuje się problematyką kultury książki i informacji w społeczeństwie wiedzy.

Wybrane publikacje:

- *Z upodobania do czytania: kultura książki wieku dziecięcego w świetle wypowiedzi wspomnieniowych* [From liking to reading: books from childhood in the light of memoirs] [w:] Domańska K., Iwańska-Cieślak B. (red.), *Książka i prasa w kulturze*, 2013, s. 342-353
- *Rozwój bibliografii chopinowskiej w Polsce* [Development of Chopin's bibliography in Poland], „Zagadnienia Informacji Naukowej”, 2013, nr 1
- *Być bibliotekarzem i pracować w bibliotece* [To be a librarian and work in a library], „Zagadnienia Informacji Naukowej”, 2012, nr 2
- *Kierunki rozwoju informacji i sytuacja informacyjna użytkownika książki* [The directions of development of information and book user's situation regarding information], „Zagadnienia Informacji Naukowej”, 2014, nr 1.

Stanisława Kurek-Kokocińska – PhD in Humanities in the field of bibliography and scientific information, professor at the University of Łódź, employee of the Chair of Library and Information Science. Her scientific interests include a culture of book and information in the knowledge-based society.

Wprowadzenie

Biegłość w czytaniu należy do podstawowych umiejętności współczesnego człowieka i społeczeństwa przywiązują wielką wagę do praktyki czytania. Czytelnicтво jako zjawisko społeczne jest otaczane troską przez świat humanistów, wchodzi w zakres zainteresowania systemu nauki.

Niniejsza wypowiedź zwraca uwagę na czytelnictwo we Francji w środowisku młodzieży w okresie ostatnich kilkunastu lat, charakteryzujących się postępującym rozwojem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Istnieje francuskojęzyczna literatura przedmiotu, która naświetla problematykę czytelnictwa młodych, jego ważność i złożoność. Wydaje się interesujące i potrzebne przybliżyć, jak przedstawia się ta kwestia za granicą w wybranym jednym kraju, tym bardziej że w czasie globalizacji szereg spraw może kształtować się podobnie.

Charakterystyka stanu czytelnictwa młodych osób we Francji opiera się na badaniach ankietowych prowadzonych przez instytucje Ministerstwa Kultury (Ministère de la Culture et de la Communication), Ministerstwa Edukacji (Ministère de l'Éducation Nationale) oraz na badaniach prowadzonych przez innych badaczy. Dane źródłowe uzyskane w tych badaniach składają się na obraz czytelnictwa młodzieży i są cytowane w publikacjach przeglądowych zamieszczonych w cenionym periodyku francuskich bibliotekoznawców „Bulletin des Bibliothèques de France”. W dalszej części artykułu wykorzystane zostały studia opublikowane w tymże czasopiśmie autorstwa Anne-Marie Bertrand (2003), Jean-François Hersent (2003) oraz Christine Détrez (2011). Źródłem wartościowych informacji jest raport z badań ankietowych pt. *Les pratiques culturelles des Français* prowadzonych regularnie od wczesnych lat 70. XX wieku przez Département des Études de la Prospective et des Statistiques Ministerstwa Kultury. Dotąd w okresie 1973-2008 badanie zrealizowane zostało pięciokrotnie.

Czytelnictwo młodzieży na tle ogólnych danych czytelnictwa

Z opublikowanych danych wynika, że ogólny poziom czytelnictwa we Francji maleje systematycznie. Na przestrzeni lat nastąpił spadek liczby czytelników niemal o jedną trzecią. Wskaźnik procentowy osób w wieku od 15 do ponad 60 lat, czytających 20 i więcej książek w ciągu roku, wynosił w 1973 r. 28%, po kilku latach w 1981 r. stanowił 26%, w 1988 – 24%, w 1997 – 20%, w 2008 wyniósł 16% (*Ont lu 20 livres...* [online]). Wskaźniki osób czytających przynajmniej jedną książkę w roku od lat utrzymują się na zbliżonym poziomie, tj. w granicach 70% ogółu badanych (1973 r. – 70%, 1981 – 74%, 1988 – 75%, 1997 – 73%, 2008 – 70%) (*Ont lu au moins...* [online]).

Spada też wskaźnik procentowy poziomu zainteresowania książką – w liczbie 20 i więcej książek w okresie 12 miesięcy – w środowisku młodych osób. W grupie wiekowej 15-24 lata spadek liczby czytelników następował systematycznie, poczynając od 1973 r., gdy stanowił 41%, następnie stopniowo obniżał się: w 1981 do 37%, w 1989 do 25%, w 1997 wyniósł 20%, i w 2008 – 16% (*Ont lu 20 livres...* [online]). W tej samej grupie wiekowej wskaźnik czytania w liczbie przynajmniej jednej książki rocznie kształtował się następująco: w 1973 r. – 88%, w 1981 – 91%, w 1988 r. – 83%, w 1997 – 84% i w 2008 – 78% (*Ont lu au moins...* [online]).

Na podstawie przedstawionych danych nietrudno zauważyć, że na przestrzeni lat w kolejnych pokoleniach młodych Francuzów było coraz mniej prawdziwych czytelników książek. W okresie 35 lat wskaźnik dobrych czytelników w środowisku młodych obniżył się prawie trzykrotnie, wskaźnik czytania w mniejszej ilości utrzymuje się na dosyć zbliżonym poziomie (lekko malejąc). Pod koniec pierwszej dekady XXI wieku do słabych czytelników zaliczało się ponad $\frac{3}{4}$ osób w wieku 15-24 lata. Jak też widać, tendencja spadkowa czytelnictwa w grupie młodych jest większa w porównaniu do wyników ogółu badanego społeczeństwa.

W artykule pt. «*Émile Zola, il écrit trop*» jego autorka Bertrand napisała na wstępie m.in.:

*Młodzi czytają dużo, jednak mniej niż starsze pokolenia w tym samym wieku, chłopcy czytają mniej niż dziewczynki*¹ (2003, s. 22).

Détrez wypowiedziała się następująco:

*Młodzież nie czyta dużo, dawniej z powodu komiksów, potem z powodu telewizji, obecnie z powodu Internetu*² (2011, s. 32).

W publikacjach traktujących o czytelnictwie autorzy przytaczają wiele różnych wskaźników cyfrowych, które mają za zadanie ukazać miejsce książki w społeczeństwie, m.in. w grupach wiekowych. Uzyskanie pełnego obrazu statystycznego czytelnictwa osób w wieku dorastania i zmian w tym zakresie w miarę upływu czasu nie jest jednak łatwe. Kłopoty z mierzeniem poziomu czytania wynikają przede wszystkim z faktu stosowanych narzędzi badawczych w postaci ankiety statystycznej. Détrez tej sprawie poświęciła uwagę słusznie pisząc, że różnice, nawet drobne, w budowie kwestionariuszy używanych do ankietowania w kolejnych po-

¹ Oryg.: *Les jeunes lisent beaucoup, mais moins que leurs aînés au même âge, les garçons lisent moins que les filles* – wszystkie tłumaczenia pochodzą od Autorki.

² Oryg.: *Les jeunes ne lisent plus: avant-hier à cause de la bande dessinée, hier à cause de la télévision, aujourd'hui à cause d'internet.*

miarach, mogą mieć wpływ na udzielone odpowiedzi, a więc na porównywalność uzyskanych wyników³. Obszar trudności w ocenie czytelnictwa na przestrzeni lat zwiększają zmiany społeczne i postęp technologii. Zwłaszcza ten ostatni czynnik spowodował nowe możliwości uczestnictwa obywateli w kulturze, wywołując następstwo w sposobie bycia, dając początek działaniom wcześniej nieznanym. Jeśli więc w odstępie kilku lat osoby uczestniczące w badaniach reprezentują grupę wiekową np. 15-latków, to na podstawie tych wyników ocena zmiany natężenia czytelnictwa w czasie staje się problematyczna.

Młodzież jako grupa badawcza

Problem metodologiczny, który ukazuje się przy tej okazji, dotyczy rozumienia istoty młodzieżowości (*adolescente*) oraz dalszego rozróżniania grup wiekowych tych użytkowników książki. Na gruncie bibliologii korzystamy z ustaleń psychologiczno-socjologicznych. Hersent (2003, s. 13) przypomina, że młodość oznacza etap życia między dzieciństwem i dorosłością, w którym osiąga się dojrzałość społeczną. Specyficzność środowiska na tym etapie życia ludzi bierze się m.in. z przejściowego wieku, który normalnie przeżywa się w środowisku rodzinnym i szkolnym i z tej racji podlega się rozmaitym nakazom i zakazom. Próg wejścia w aktywne życie jest zróżnicowany. Środowisko młodzieży charakteryzuje jeszcze szereg dalszych cech, co trzeba w tym miejscu pominąć.

Dla potrzeb poznawczych czytelnictwa badacze stosują różne kategoryzacje środowiska młodych użytkowników książki. Np. w badaniach *Les loisirs culturels de 8/16 ans* („Cahier de l'économie du livre” 1991, nr 5) zastosowano podział według płci oraz wieku: 8-10 lat, 11-13 lat, 14-16 lat. W innych badaniach *Les jeunes et l'écran* („Réseaux” 1999, nr 17) wyodrębnione zostały grupy wiekowe 6-8 lat, 9-11 lat, 12-14 lat, 15-17 lat. W badaniu *Les pratiques culturelles des Français: enquête 1997* znajduje się m.in. rozróżnienie: 15-19 lat i 20-24 lata.

³ Détéz odnosi się do badań długookresowych realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w okresie 1989-1993 oraz w okresie 2004-2008. Pytania ankietowe badania wcześniejszego (1200 uczniów) koncentrowały się na wyborach lekturowych młodych, pytania badania późniejszego (9600 uczniów) zogniskowały się na przejściu młodych respondentów od wieku dziecięcego do okresu młodzieńczego, lekturom młodego pokolenia poświęcono tam mniej miejsca. Autorka ta wskazuje też na różnice budowy pytań skierowanych do respondentów, które raz poprzestawały na wyborze z listy (*Qu'as-tu fait samedi et dimanche dernier pour te distraire?* [Co robiłeś w ostatnią sobotę i niedzielę, aby się rozzerwać?]), innym razem ankietowani byli proszeni o odpowiedź, ile czasu poświęcają na poszczególne formy aktywności (np. *Tu regardes la télévision: a) jamais ou presque jamais, b) 1, 2 ou 3 fois par mois, 3) 1, 2 ou 3 fois par semaine, d) tous les jours ou presque* [Oglądasz telewizję: a) nigdy lub prawie nigdy, b) 1, 2 lub 3 razy w miesiącu, c) 1, 2 lub 3 razy w tygodniu, d) każdego dnia lub prawie każdego dnia] (Détéz Ch. 2011, s. 33).

Powyższa obserwacja dodatkowo pokazuje trudność uzyskania pełnego dogodnego do porównań obrazu czytelnictwa osób w młodym wieku. Niemniej jednak celowa ankietyzacja różnych grup młodzieży oraz uzyskane tą drogą wyniki odzwierciedlające zainteresowanie i stosunek do książki i do czytania, czynią pewne aspekty tematu bardziej widocznymi. W niniejszym artykule poświęconym czytelnictwu młodzieży francuskiej w ujęciu panoramicznym nie ma potrzeby dokładniej opisywać szczegółowej metodologii poszczególnych badań. W dalszej części artykułu pozostaje skoncentrować się na odniesieniach uczniów (gimnazjum i liceum) do wybranych kwestii, istotnych z punktu widzenia refleksji nad czytelnictwem.

Czytanie jako obowiązek

Środowisko dorosłych, rodziców i nauczycieli, jak dotąd ma w estymie i książkę, i czytanie książek. Ich wartość symboliczna, poznawcza, realna jest przekazywana z pokolenia na pokolenie. Faktyczne czytelnictwo nie jest jednak przedmiotem dziedziczenia.

*Nie rodzimy się czytelnikami, stajemy się nimi*⁴ (Bertrand A. M. 2003, s. 25).

Okres szkolny w życiu młodzieży wymaga lektur obowiązkowych. Uważa się ponadto, że wiek szkolny sprzyja lekturom osobistym, z własnego wyboru. Jak wynika z ankiet, czytanie w oczach młodych Francuzów wiąże się z obowiązkiem szkolnym. Badanie na próbie uczniów gimnazjów i liceów pokazało, że młode osoby poza lekturami szkolnymi z rzadka sięgają po inne książki. Bertrand przytacza, iż w okresie czterech lat nastąpiła zmiana liczby osób czytających lektury nieobowiązkowe z 14% do 25% (Tamże, s. 23).

Hersent przywołuje dane szczegółowe, które dodatkowo naświetlają zagadnienie czytania w środowisku młodych osób (2003, s. 19). I tak czytanie książek spada znacznie w miarę dorastania: jeśli w grupie wiekowej 6-8 lat wynosiło 27%, to w wieku 15-17 lat obniżyło się do 13%. Czytanie komiksów z 21% w grupie wiekowej 6-8 lat zmniejszyło się do 6% w gronie osób w wieku 15-17 lat. To spostrzeżenie uznaje się za niepokojące, bowiem stawia ono szkołę w obciążającym świetle w kontekście braku wyrobienia u młodzieży nie tylko dobrego smaku, ale i chęci do czytania. Nadto zaobserwowano, że gdy stymulacja szkolna ustaje, częstość sięgania po książkę znika się wręcz alarmistycznie. W artykule Bertrand czytamy:

*Po opuszczeniu liceum, jeden uczeń na dwóch prawie nie czyta lub już nie czyta książek z osobistego wyboru*⁵ (2003, s. 23).

⁴ Oryg.: *On ne naît pas lecteur, on le devient.*

⁵ Oryg.: *À la sortie du lycée, un élève sur deux ne lit quasiment pas ou plus de livres à titre personnel.*

Problem roli szkoły w inspirowaniu do czytania jest skomplikowany. Jak sugerują francuscy autorzy, grupowa konieczność rozbioru dzieł literackich podczas szkolnych lekcji może nie wpływać dodatnio na zamięłowanie do książek, których percepcja ma przecież charakter osobisty.

Inne badania wykazały, że wysokie wyniki szkolne z języka francuskiego i upodobanie do czytania nie idą w parze: 15% uczniów mających dobre oceny z języka francuskiego czyta bardzo mało, a 26% uczniów nisko ocenianych w szkole z tego przedmiotu są dobrymi czytelnikami (Tamże). Obserwacja ta unaczni, że czytanie, np. w literaturze, niekoniecznie przynosi wyniki korzystne i zachęcające w życiu ucznia.

Przy okazji dodam, że podobne doświadczenie opisuje we wspomnieniach polski autor Jan Nowak Jeziorański. Zauroczony lekturą, zanurzył się w niej, poświęcając swój czas, siły i zdrowie:

[...] dorwałem się do Sienkiewiczowskiej Trylogii. [...] Czytałem ją bez przerwy, bez wytchnienia i przez kilka tygodni, świat przestał dla mnie istnieć. Czytałem ukradkiem w nocy, pod kołdrą przy łatarce, a w dzień w godzinach przeznaczonych na odrabianie lekcji. Czytałem w tramwaju i w klasie szkolnej, nie zwracając najmniejszej uwagi na to, co się działo dookoła. Rezultat był katastrofalny. Na półroczu przyniosłem do domu świadectwo, na którym na jedenaście przedmiotów było aż osiem dwójek (2005, s. 14).

To, co okazało się następstwem tego czytania, Nowak-Jeziorański odtwarza tak:

Chodziłem wtedy do Gimnazjum im. Batorego, które miało być szkołą wzorową [...]. Aby zapewnić sobie selekcję tej elity, dyrektor Zdzisław Rudzki zastosował osobliwą i niezbyt pedagogiczną metodę. W ciągu pierwszych trzech lat tych „gorszych” przesuwiał z klasy A do klasy B, a „lepszych” w kierunku odwrotnym. Po trzech latach klasa B uległa rozwiązaniu i „gorsi” musieli szukać sobie „gorszej” szkoły. Sienkiewiczowi mam do zawdzięczenia, że znalazłem się wśród „gorszych” przeniesiony zostałem do Gimnazjum Adama Mickiewicza, dawniej Konopczyńskiego (Tamże, s. 14-15).

Doświadczenie polskiego chłopca w okresie sprzed II wojny światowej i współczesne dane statystyczne francuskiej młodzieży podsuwają myśl, że czytanie książek od młodych lat może jednak łączyć się z upodobaniem, pomimo pewnego przymusu i doznawanych ocen ze strony otoczenia.

Kolejny wątek do kwestii czytelnictwa w wieku szkolnym wnosi obecność spraw związanych z książką w kontaktach koleżeńskich oraz w toku rozmów w środowisku rodzinnym. Z badań wynika, że młodzi nie unikają rozmów o czytanych książkach, choć wskaźniki są niewysokie. W grupie badanych w wieku 15-19 lat spośród tych osób, które czytają książki 54% rozmawia na ten temat z kolegami, 37% rozmawia z członkami rodziny, 31% nigdy na ten temat nie rozmawia.

W innych cytowanych badaniach przeprowadzonych w grupie licealistów okazało się, że o książkach rozmawia jeden nastolatek na pięciu oraz co druga nastolatka (Bertrand A. M. 2003, s. 24).

W łączności z powyższymi danymi pozostaje wizerunek użytkownika książki. Współczesny obraz czytelnika, jaki kreśli młodzież francuska, niejako zniechęca do czytania i sposobi do nieczytania. Ten portret zawiera w sobie takie charakterystyczne cechy, jak wycofanie, bycie na uboczu, pozostawanie w samotności i izolacji. Według opisu osoba czytająca książki cechuje się inteligencją, co jest jednak cechą działającą denerwująco na otoczenie, np. środowisko kolegów. Dodatkowo czytelnik wyróżnia się spośród ogółu osób również pod względem zewnętrznym: nosi okulary.

Czytanie i inne formy aktywności

We francuskiej literaturze przedmiotu po analizie wypowiedzi młodych respondentów sformułowany został pogląd o pomniejszeniu przyjemności czytania w ostatnich latach. Trzeba uprzytomnić sobie, że czytanie to aktywność przede wszystkim indywidualna. Jako forma spędzenia wolnego czasu jest wyborem, który ogranicza osobę w tym sensie, że izoluje czytelnika od kolegów, rodziny, wymaga poświęcenia dużej ilości czasu i koncentracji uwagi, a w następstwie nie zapewnia wysokiej pozycji w grupie rówieśniczej.

Nie można twierdzić, że młodzież broni się w jakiś specjalny sposób przed czytaniem. W ważnym okresie wieku dorastania młode osoby częściej sięgają po inne formy kultury, doszukując się tam cenionych w tym wieku wartości. Badania grupy dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 17 lat wykazały różnicowanie się preferencji w zakresie aktywności poza szkołą w miarę podrastania (Hersent J. F. 2003, s. 19).

Jak się stało wiadome, z własnego wyboru i chęci dzieci i młodzież korzystają z telewizji. Oglądanie telewizji w czasie wolnym dominuje we wszystkich grupach wiekowych, osiągając wysokie i dosyć stabilne wartości wskaźnika aktywności: w wieku 6-8 lat: 70%, w wieku 9-11 lat: 70%, w wieku 12-14 lat: 77% i w wieku 15-17 lat: 75%.

Na liście aktywności poza szkołą następne wysokie pozycje zajmuje słuchanie muzyki i słuchanie radia, wykazując ciągły wzrost. Wielkość wskaźnika rośnie prawie czterokrotnie, jeśli spojrzeć na dane grupy w wieku 6-8 lat oraz w wieku 15-17 lat odnośnie do słuchania muzyki (w wieku 6-8 lat: 18%, w wieku 9-11 lat: 38%, w wieku 12-14 lat: 65%, w wieku 15-17 lat: 72%) oraz trzy i pół raza w odniesieniu do słuchania radia (w wieku 6-8 lat: 20%, w wieku 9-11 lat: 36%, w wieku 12-14 lat: 56%, w wieku 15-17 lat: 74%).

Częstą praktyką w każdej grupie wiekowej jest chodzenie do kina (1 raz w miesiącu), począwszy od wieku 6-8 lat (37%) do ponad 60% w wieku 15-17 lat.

Dość rozpowszechnione w czasie poza szkołą są spotkania młodych osób z przyjaciółmi, wskaźnik obliczony dla tej czynności wzrasta trzykrotnie w miarę dorastania, tj. z 18% (wiek 6-8 lat) do 54% (wiek 15-17 lat).

Dopiero po wymienionych rodzajach aktywności plasują się formy kontaktu ze słowem pisany, tj. czytanie książek, które maleje, oraz czytanie magazynów i czasopism, które wzrasta (czytanie magazynów: 10% w wieku 6-8 lat, 17% w wieku 9-11 lat, 21% w wieku 12-14 lat, 20% w wieku 15-17 lat; czytanie czasopism: 9% w wieku 12-14 lat, 18% w wieku 15-17 lat).

Zestawienie form aktywności uwzględnia jeszcze granie w gry, korzystanie z komputera z wyłączeniem gier, telefonowanie, muzykowanie (*jouer de la musique*).

Cytowane badania zostały opublikowane w 1999 roku. Nie można nie zauważyć, że w ostatnich kilku latach nastąpił intensywny rozwój Internetu oraz że każdy kolejny rocznik nieco modyfikuje swoje preferencje w zakresie aktywności pozaszkolnej. Badania z 2010 r. rzeczywiście pokazują zmiany. Choć nie ma podstaw, aby dokonywać prawidłowych porównań, to jednak przytoczenie tych danych uzupełni obraz złożoności tematu czytelnictwa młodzieży. Wyniki zaprezentowane przez Christine Détéz (2011, s. 34) dotyczą osób w wieku 15 lat. Na pierwszym miejscu codziennej aktywności pozostaje oglądanie telewizji (78,5%), następnie – co jest zmianą – korzystanie z komputera (57%) i dopiero potem słuchanie muzyki (57,5%) i radia (50,5%). W dość wysokim rejestrze plasuje się jeszcze aktywność artystyczna (*pratiquer une activité artistique*) – 42%, po czym następują pozostałe formy praktyk kultury, zajmujące niższe pozycje. Wskaźnik codziennego czytania książek (*lire des livres tous les jours*) wynosi 14%, komiksów – 8,5%, prasy zaś (*lire des journaux, des magazines tous les jours*) – zaledwie 9,5%. Odnotowaną formą aktywności młodzieży stał się pamiętnik (*écrire un journal intime*), który pisało w tamtym czasie 28% badanych.

Nasuwa się spostrzeżenie, że w każdej grupie wiekowej dzieci i nastolatków wśród praktyk kulturalnych na czele znajdują się formy operujące obrazem. W aktywności pozaszkolnej młodzieży (15-17 lat) pierwszoplanowe pozycje zajmują formy tworzące dobre warunki dla towarzyskości (zainteresowanie muzyką, kinem, aktywność artystyczna, spotkania z kolegami).

Czytanie jako aktywność z wyboru

Jak była mowa, czytanie jest postrzegane jako czynność nudząca i nadmiernie absorbująca. Młode osoby chętniej odkryją ciekawe treści np. poprzez teksty piosenek, bo są one raczej krótkie. Bertrand przytacza wypowiedź francuskiej dziewczyny, która mówi, że na wysłuchanie piosenki potrzebuje 3 minut:

Ça prend 3 minutes une chanson et il dit tout dedans (2003, s. 25).

Podobne w treści są inne cytowane wypowiedzi młodych Francuzów:

[...] *biorąc książkę, która ma 300 stron, potrzebujesz na jej przeczytanie 3 miesiące, książki Emila Zoli są zbyt obszerne*⁶; (Tamże).

Sformułowany został pogląd o degradacji pozycji książki. Książka dla współczesnego pokolenia młodych stanowi zaprzeczenie takich korzyści, jak współtowarzyszenie i szybkość.

Współczesna młodzież gospodaruje własnym czasem wolnym i inwestuje w działania selektywnie. Dotyczy to również lektur: jeśli uznaje pewne tytuły za warte kapitału czasu i zaangażowania, to – choć generalnie książka uchodzi za emblemat świata minionego – nie hamuje to nastolatków przed czytaniem, dyskutowaniem, blogowaniem, oczekiwaniem na nowości wydawnicze, opisujące kolejne przygody ulubionych bohaterów. Istnieją niedawne przykłady świadczące o zdolności oddziaływania lektur na młode pokolenie. Przemawia za tym np. ożywienie związane z mangą (Koyama-Richard B. 2008) czy z książkami Joanne Kathleen Rowling o Harrym Potterze (Kucharska A. 2007).

Zdarzenia tego typu w kulturze, jak np. związane z „potteromanią” u nas w kraju, doczekały się niejednego opisu i analizy. Z punktu widzenia panoramy czytelnictwa młodzieży, tak francuskiej, jak i polskiej, zainteresowanie lekturami, o których mowa, potwierdzone badaniami ankietowymi w środowisku młodych, pozwala osłabić opinię na temat położenia książki w epoce cyfrowej oraz braku chęci do czytania przez młode osoby z zapałem.

Détrez powołuje się na dane czytelnictwa z 2008 r., w świetle których 92,5% badanej młodzieży przywołało *Harrego Pottera* (2011, s. 35). Ten tytuł został wymieniony na pierwszym miejscu wśród 20 innych pozycji lekturowych przez 20,5% respondentów z grupy 15-latków i przez 14% z grupy 17-latków. W cytowanym artykule jego autorka przywołuje też badania przeprowadzone w 2010 r. wśród uczniów gimnazjów i liceów pt. *La lecture de mangas par les adolescents: usages collectifs et appropriations individuelles*, które wykazały kolejny obszar zaciekawienia młodych związany z książką.

W kontekście tego zainteresowania, zwraca uwagę czynnik istotny dla czytelnictwa, jakim jest identyfikacja czytelnika w jego różnych sytuacjach życiowych z bohaterem lektury. Obrazowo napisała o tym, odnosząc się do mangi, Détrez:

Dziecko, dzięki lekturze Naruto, mogło – tak jak bohater – stać się silniejsze i znieść wykluczenie przez otoczenie. Ktoś inny przezwyciężył takie samo doświadczenie i pod-

⁶ Oryg.: *tu prends un bouquin, il y a 300 pages et t'en as pour 3 mois; « Émile Zola, il écrit trop ».*

*niósł się moralnie w swojej samotności dzięki Peach girl. Jeszcze inny, bez ojca, przywołuje jedynie bohaterów, którzy nie mieli taty*⁷ (2011, s. 34).

Zakończenie

Przedstawiona panorama orientuje we współczesnej sytuacji czytelnictwa młodzieży francuskiej. Jest to środowisko czytające książki i czasopisma oraz korzystające z różnych innych praktyk kultury, zgodnie z duchem czasu.

Badania dowiodły, że obowiązki szkolne stymulują czytelnictwo, problemem pozostaje utrwalenie chęci czytania poza tymi wymogami.

Na umocnienie osób w zamiarze czytania może mieć wpływ szereg czynników. Kluczową pozycję zajmuje na pewno lektura, która jest w stanie zainteresować i pochłoniąć młodego czytelnika.

Swoją rolę do odegrania ma również biblioteka publiczna. Jeśli rodzice wcześniej zapisują dziecko do biblioteki publicznej, jak zauważa Bertrand, i – dodajmy – dbają o ten kontakt oraz o własne lektury, to zainteresowanie książką jest bardziej trwałe.

Bibliografia

- Bertrand A. M. (2003), «*Émile Zola, il écrit trop*». *Les jeunes et la lecture*, „Bulletin des Bibliothèques de France”, no 3, p. 22-28
- Détrez Ch. (2011), *Les adolescents et la lecture, quinze ans après*, „Bulletin des Bibliothèques de France”, no 5, p. 32-35
- Hersent J. F. (2003), *Les pratiques culturelles adolescentes. France, début du troisième millénaire*, „Bulletin des Bibliothèques de France”, no 3, p. 12-21
- Koyama-Richard B. (2008), *Manga. 1000 lat historii*, Warszawa, Wydaw. Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-15616-9
- Kucharska A. (2007), *Współczesny bohater literacki Harry Potter w wybranych polskich źródłach informacji*, [praca magisterska napisana pod kierunkiem Stanisławy Kurek-Kokocińskiej], Łódź, [dostęp: Archiwum Wydziału Filologicznego UŁ]
- Nowak-Jeziorański J. (2005), *Kurier z Warszawy*, Kraków, „Znak”, ISBN 83-240-0535-8
- Ont lu 20 livres ou plus au cours des 12 derniers mois, 1973-2008* [online], [dostęp: 05.06.2014], dostępny w Internecie: <<http://www.pratiquesculturelles.culture.gouv.fr/doc/evolution73-08/T5-LECTURE-REGULIERE-LIVRES.pdf>>

⁷ Oryg.: *Tel enfant, grâce à la lecture de « Naruto » [...], a pu supporter d'être, comme le héros, ostracisé et mis de côté dans la cour de l'école primaire. [...] Telle autre a vécu la même expérience de sublimation de la solitude grâce à l'héroïne de « Peach Girl », elle aussi mise à l'écart. Tel autre, au père absent, n'évoque que des héros abandonnés par leur père...*

Ont lu au moins un livre au cours des 12 derniers mois, 1973-2008 [online], [dostęp: 05.06.2014], dostępny w Internecie: <<http://www.pratiquesculturelles.culture.gouv.fr/doc/evolution73-08/T4-LECTURE-LIVRES.pdf>>

Abstrakt

Artykuł dotyczy współczesnej sytuacji czytelnictwa i zmian dokonujących się w tej dziedzinie we Francji w grupie młodych osób (nastolatków) po ukończeniu przez nich kształcenia na poziomie école primaire, tj. od ok. 11 roku życia. Podstawą źródłową są publikacje czasopiśmiennicze zawierające sprawozdania i raporty z przeprowadzonych badań czytelniczych, zwłaszcza zamieszczone w „Bulletin Bibliothèque de France” po 2000 roku. Charakterystyka uwzględnia takie aspekty, jak: stan i dynamika czytelnictwa w ostatnich latach, zainteresowania czytelnicze, miejsce czytania w życiu młodzieży.

Abstract

The subject of interest is the contemporary situation of reading habits and changes taking place in this area in France among young people (teenagers) upon completion of education at the école primaire level, i.e. from about 11 years old. The main sources include publications containing statements and reports on readership studies conducted, among others materials on the subject printed in the “Bulletin des Bibliothèques de France” in 2000. The profile takes into account such aspects as the status and dynamics of reading habits in recent years, reading-related interests and the role of reading in the life of teenagers. A general view depicts a community reading books and magazines, and participating in a variety of other cultural practices, in accordance with the spirit of the times.